

10 JAAR!
Rijn, Vecht
& Venen

Jaarverslag 2024

boeren
natuur

Rijn,
Vecht
& Venen

Inhoudsopgave jaarverslag 2024

Inleiding.....	4
ANLb in 2024.....	5
Weidevogelbeheer.....	9
Zwarte stern	15
Droge dooradering.....	16
Water.....	17
Projecten.....	20
Erfzwaluwen	21
Natuurcollectief.....	21
Klimaatstim boeren op veen.....	22
Klimaatstim boeren in het veld	23
Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw	24
Agrarisch Natuurlijk.....	25
PoldergeWIJS.....	26
Organisatie.....	27
Colofon.....	27

Opnieuw steeg in 2024 het aantal deelnemers én het aantal hectares beheer bij BoerenNatuur Rijn, Vecht & Venen (RVV). Dit geldt zeker voor het weidevogelbeheer. Het aantal broedparen kievit, grutto, scholekster en krakeend groeide. Zo telden we in 2024 voor het eerst meer dan 700 paartjes kievit en grutto. In dit jaarverslag leest u over deze positieve trend en kunt u de ontwikkeling zien in de vele tabellen.

We staan voor grote uitdagingen in het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). RVV volgt de ontwikkelingen die op dit gebied nu vooral landelijk en provinciaal spelen, op de voet.

Dit jaar stond ook in het teken van twee jubilea. RVV vierde haar 10-jarig bestaan. Op de jaarlijkse BBQ in september werd daar aandacht aan besteed. Ter gelegenheid van dit jubileum is er een film gemaakt. Een link naar deze lustrum-film is te vinden op onze website.

De Werkgroep zwarte stern vierde haar 25-jarig bestaan. Deze werkgroep is al die jaren de drijvende kracht achter de succesvolle resultaten van de zwarte stern in ons gebied. Tijdens een bijeenkomst in april werd het jubileum gevierd.

RVV was ook in 2024 gesprekspartner bij de Gebieds-gerichte Aanpak (GGA) in verschillende regio's. We praatten mee in het proces om de landelijke en Europese doelen te halen op het gebied van biodiversiteit, klimaat, water en toekomstperspectief voor de landbouw.

Evenals de andere agrarische collectieven in Utrecht zijn we actief om de verduurzaming van de landbouw te ondersteunen. In het project Utrechtse Melkveehouders Boeren Beter, dat in 2024 gestart is, doen 48 agrariërs uit ons werkgebied mee. Zij worden beloond voor meer natuur-inclusief werken.

Met de verschillende projecten die we uitvoeren, zoals KlimaatSlim boeren op veen, watermakelaar, kleine landschapselementen en Agrarisch Natuurlijk treffen we maatregelen die een effect hebben op klimaat, bodem, water, lucht, landschap en biodiversiteit.

In dit jaarverslag nemen we u mee door de activiteiten van ons collectief in het natte jaar 2024 en laten we zien hoe wij ons met een breed palet aan activiteiten bezighouden met het bevorderen van een toekomstbestendige landbouw.

Dick Gijsbert van der Horst, voorzitter

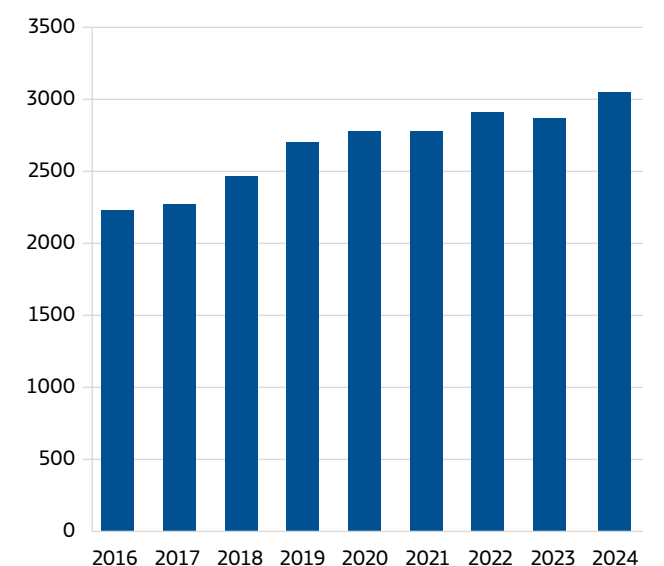
De positieve trend in het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) is ook in 2024 doorgezet. De collectieve aanpak zorgt voor meer betrokkenheid van de boeren, meer flexibiliteit in de maatregelen en een betere ruimtelijke samenhang van het beheer. Dit jaar zagen we weer een stijging in het aantal hectares in beheer. De ontwikkeling in de oppervlaktes beheer is te zien in onderstaande tabellen.

Leefgebied Open grasland

Het ANLb-beheer voor weidevogels blijft zich in ons werkgebied positief ontwikkelen. Dit komt doordat RVV voortdurend werkt aan verbetering van het mozaïek, het juiste beheer op de juiste plek legt en daarmee de weidevogels steeds meer tegemoet komt in hun (biotoop)wensen. Kern van dit beleid is dat er goed naar de ecologische eisen van de weidevogels wordt gekeken, én dat de bedrijfsvoering en het vakmanschap van de veehouders goed worden benut. Binnen de voor weidevogels beheerde hectares vindt jaarlijks doorlopend een verschuiving plaats naar meer nat (plasdras) en zwaar beheer.

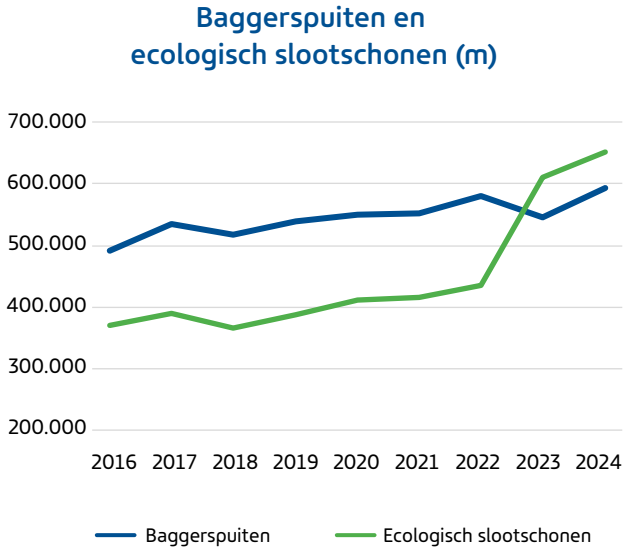
Het totaal aantal hectares Open grasland in beheer in 2024 bedraagt ruim 3.037 hectare. Dat is zo'n 150 hectare meer dan in 2023.

Hectares Open grasland

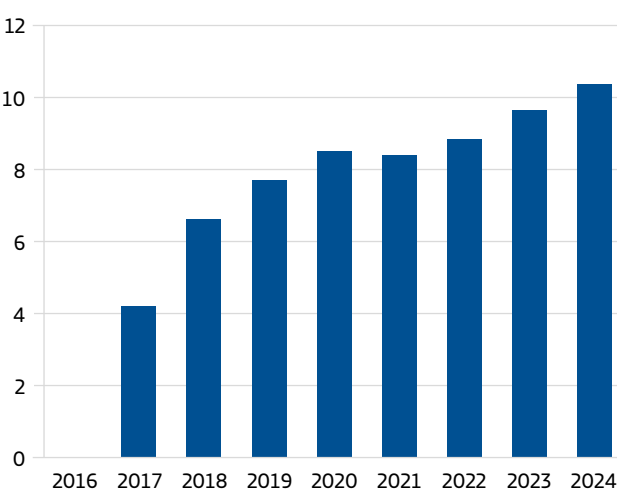
Leefgebied Water

Bij hectares waterbeheer gaat het om de oppervlakte van sloten die in beheer zijn voor baggerspuiten of ecologisch slootschonen, natuurvriendelijke oevers en bemestingsvrije slootkantranden.

In 2024 is het aantal slootkilometers waarin, indien nodig, bagger wordt gespoten en/of ecologisch geschoond wederom toegenomen. Van de ruim negentig deelnemers heeft ondertussen 2/3^e een zogeheten bedrijfsslootplan. Dit houdt in dat de sloten volgens een vijfjaarlijks programma op maat worden beheerd.

Hectares natuurvriendelijke oever

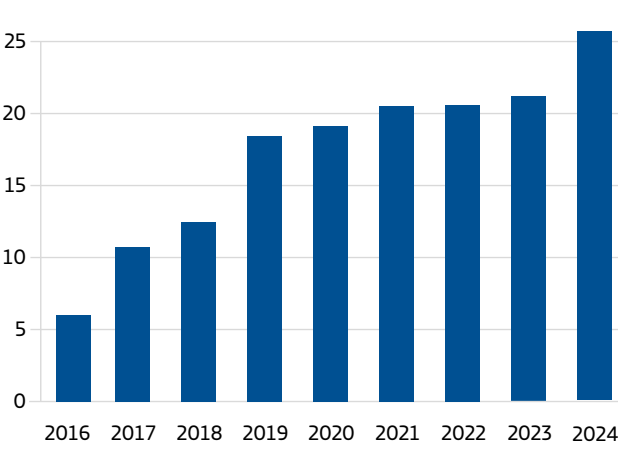
In 2024 is het aantal natuurvriendelijke oevers verder toegenomen. Aanleg van extra natuurvriendelijk oevers volgt uit bedrijfsbezoeken die in het kader van het ANLb en projecten als KLE (Kleine Landschapselementen) worden uitgevoerd.

Leefgebied Dooradering

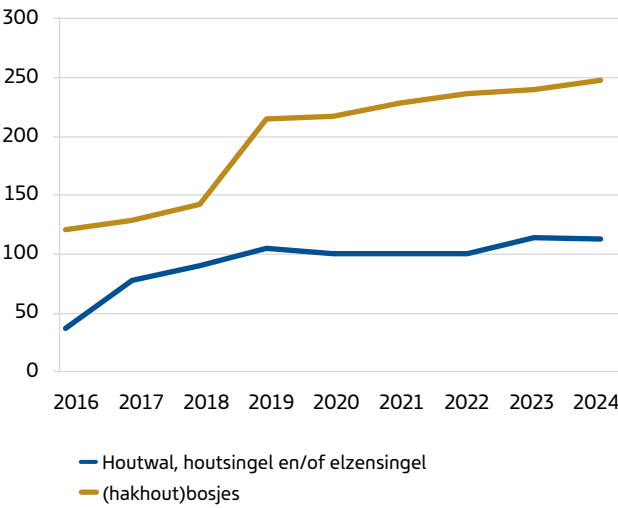
Leefgebied Dooradering bestaat uit het beheer van de zogeheten droge landschapselementen, het creëren van broedgelegenheid voor zwarte sterns (zie pag nr. 15) en het vershralen van slootkanten door de eerste twee meter vanuit de insteek niet te bemesten (botanische weideranden, zie pag nr. 8). Sinds haar oprichting benadert RVV eigenaren van waardevolle landschapselementen met de vraag om deel te nemen, hetgeen te zien is in de resultaten. Tussen 2017 en 2024 heeft een exponentiële groei plaatsgevonden van zowel het aantal deelnemers als het aantal (droge) elementen dat deze deelnemers van RVV beheert. Er was sprake van een extra toename bij het ingaan van een nieuwe beheerperiode in 2024.

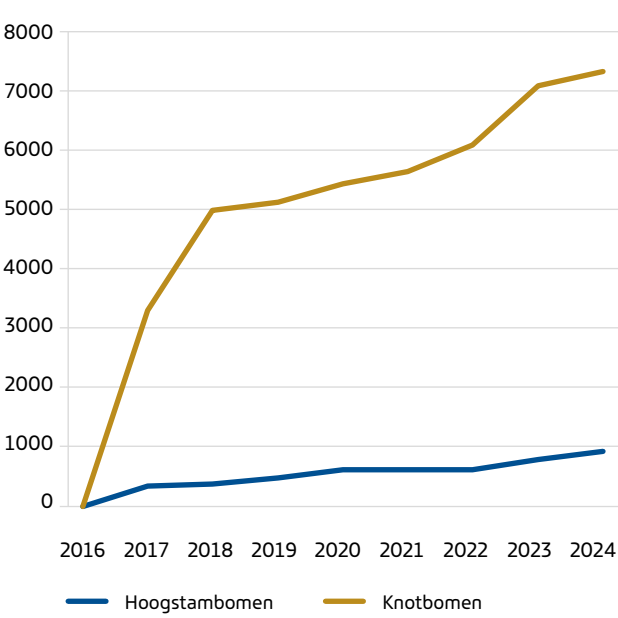
Hectares houtige landschapselementen

Aantal houtwallen, houtsingels en hakhoutbosjes (stuks)

Aantal hoogstambomen en knotbomen (stuks)

Uitgelicht: botanische weideranden

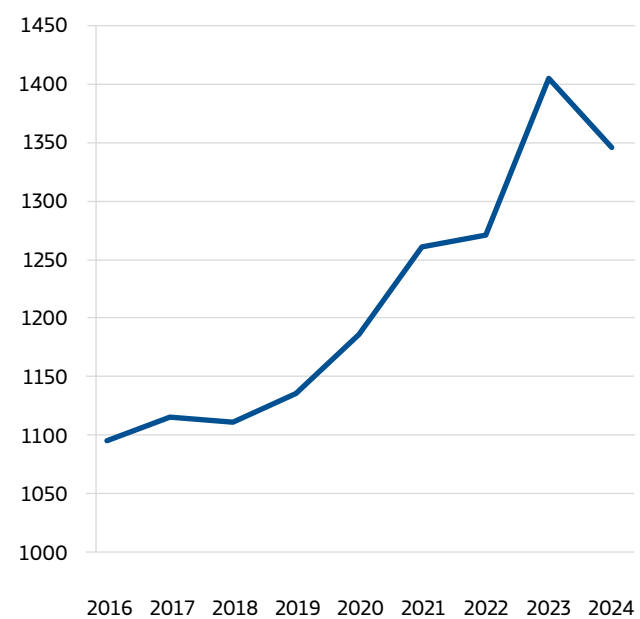
Botanische weideranden (ook wel bufferstroken of bemestingsvrije slootkantranden genoemd) liggen in ons werkgebied als een twee meter brede bemestingsvrije strook langs de slootkanten. Ze dienen twee doelen:

1. Het verbeteren van de waterkwaliteit door mest verder van de sloot te houden.
2. Het vergroten van de biodiversiteit door verschraling.

Deze randen zijn niet alleen botanisch gezien waardevol, maar ook heel belangrijk voor de fauna; ze leveren een aanzienlijke bijdrage aan de leefomgeving van vogels, insecten, amfibieën en kleine zoogdieren. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren. De nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel kunnen vormen voor diverse boerenlandvogels. Bovendien zorgen goed beheerde oeverranden voor een goede doorworteling. Dat zorgt weer voor stevige oevers, die beter bestand zijn tegen vraat, afkalving of vertrapping.

Botanische weideranden komen zowel voor in leefgebied Water, als in Dooradering en Open grasland. Onderstaande grafiek laat het aantal botanische weideranden zien in ons werkgebied.

Botanische weideranden (km)

We zien, na jarenlange groei, in 2024 een kleine daling in het aantal kilometers botanische weiderand optreden. Dit heeft hoogstwaarschijnlijk te maken met de verplichte bufferstroken vanuit de mestwetgeving en het afbouwen van de derogatie.

Totaal budget ANLb

In totaal ontvingen wij in 2024 voor het beheer en de organisatiekosten van de provincie Utrecht € 2.132.911 en van de provincie Zuid-Holland € 16.634.

Weidevogelbeheer

Resultaten 2024

Het weidevogelbeheer in 2024 werd sterk beïnvloed door de effecten van een zachte winter, blauwtong en het zeer natte weer. In het winterseizoen groeide het gras op veel plekken (door) en was er door de nattigheid en blauwtong minder gelegenheid tot winterbeweidning (met schapen). Ook kon er dit natte voorjaar veel minder geweid worden. Dit resulteerde op veel plekken in een hogere vegetatie, die later in mei steeds dichter werd en platsloeg. Dat ging gepaard met grote hoeveelheden regen, die de percelen drijfnat maakten. Weidevogels zijn dol op vochtige graslanden, maar de hoeveel- en langdurigheid waren hen waarschijnlijk te veel. Hoogstwaarschijnlijk konden (grutto) kuikens minder goed voedsel vinden in de vegetatie en verloren ze (te) veel lichaamswarmte, omdat er minder droge plekken in de percelen waren. Wanneer kuikens warm zijn kunnen ze langer en beter voedsel zoeken, waarbij de energie kan worden besteed aan het 'groeien'. In het voorjaar van 2024 stond dat onder druk.

Ondanks bovengenoemde (weers)omstandigheden blijft in 2024 de positieve lijn in weidevogelbeheer doorzetten! Het aantal broedparen kievit, grutto, scholekster en krakeend groeit. We telden in 2024 voor het eerst meer dan 700 paartjes kievit en grutto. De aantallen tureluur, slobbeend en krakeend zijn relatief stabiel gebleven. De tureluurs lijken echter onderteld in april, omdat eind mei bleek dat er meer paartjes met kuikens rondliepen. De opleving van de veldleeuwerik in 2023 blijkt een tijdelijke opleving.

Het Bruto Territoriaal Succes van de grutto (aantal paren dat eind mei met kuikens rondloopt gedeeld door het aantal broedpaartjes eind april) kwam in 2024 uit op 69 procent. Dit zou voldoende moeten zijn om de gruttopopulatie op z'n minst op peil te houden!

Al met al blijven de gerichte inspanningen in ons weidevogelbeheer hun vruchten afwerpen.

De goede resultaten zijn het gevolg van de optelsom van veel dingen, waaronder:

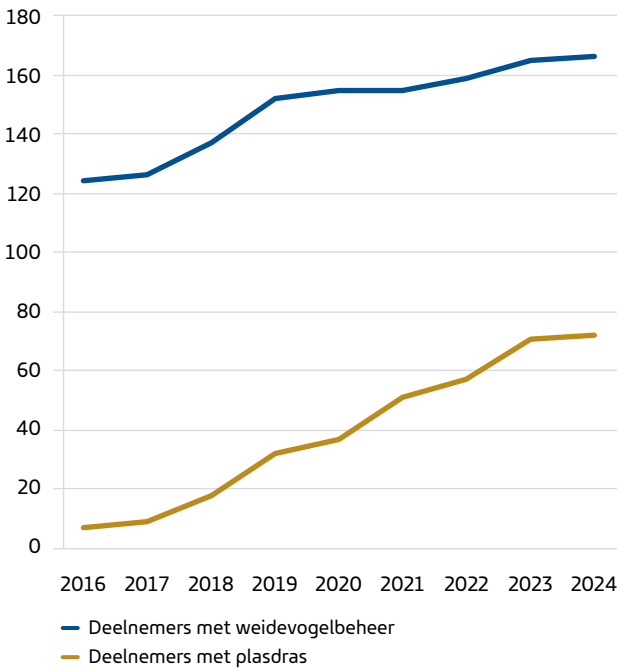
- De voorbereidingen die we elk jaar treffen om het beheer en de inrichting te verbeteren. Dit is een doorlopend proces van optimalisatie, waarin beheermonitoring en veldbezoeken RVV tijdens en na het weidevogelseizoen in staat stellen om goed te 'sturen'.
- De inzet en grote betrokkenheid van de deelnemers die tot uiting komen in:
 - De jaarlijkse toename van nat (plasdras, hoogwatersloten) en zwaar beheer.
 - Beweiding die speciaal met het oog op weidevogels wordt uitgevoerd. Bijna een tiende van het beheer bestaat uit voorweiden, gevolgd door een rustperiode of extensieve beweiding.
 - Het feit dat deelnemers op zowel hun gangbare percelen als op de percelen met rustperiode de eerste maaisnede of het schoonmaaien van beweidde percelen uitstellen.

Dit alles wordt ondersteund door:

- Het inzetten van twee weidevogeldrones. De dronevluchten hebben enorm bijgedragen aan het weten te 'plaatsen' van de kuikens en het vinden van nesten in het lange(re) gras. De toename van het last minute-beheer wordt hiermee ook deels verklaard.
- De samenwerking met en inzet van vrijwilligers.

Deelname weidevogelbeheer en plasdras

2024 in cijfers

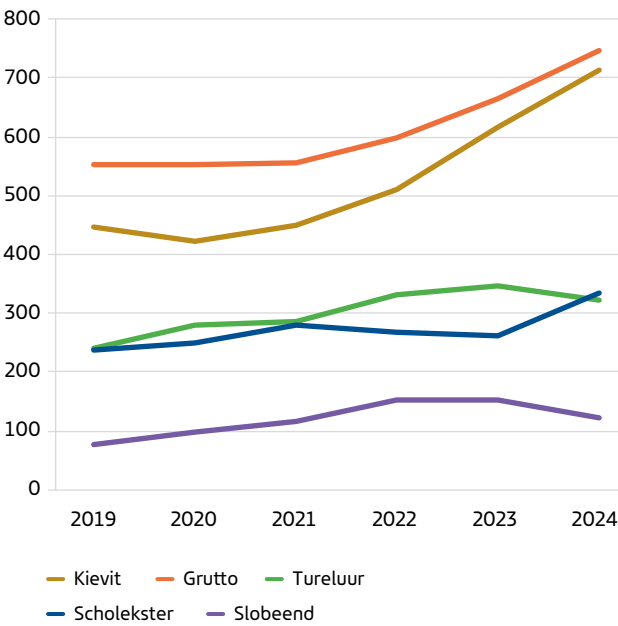
3.037 hectare Open grasland, waarvan:

- 346 ha met rustperiode
- 129 ha voorbeweid grasland met rustperiode
- 31 ha (greppel)plasdras
- 178 ha kruidenrijk grasland
- 43 ha kruidenrijk grasland in ontwikkeling
- 115 ha extensief beweiden
- 11,22 ha bemestingsvrij (botanisch) weiland
- 70 ha botanische weideranden
- 2.060,1 ha legselbeheer
- 96,4 ha legselbeheer met kuikenvelden
- 0,2 ha kievitstrook
- 14 kilometer hoogwatersloot
- 8.000 meter vossenwerend raster

Het beheer in de 'zware' categorie (laat maaien, beweiding en vernatting) was in 2024 in totaal 27,6% van het beheer. We zien een gestage stijging van dit percentage in de afgelopen jaren.

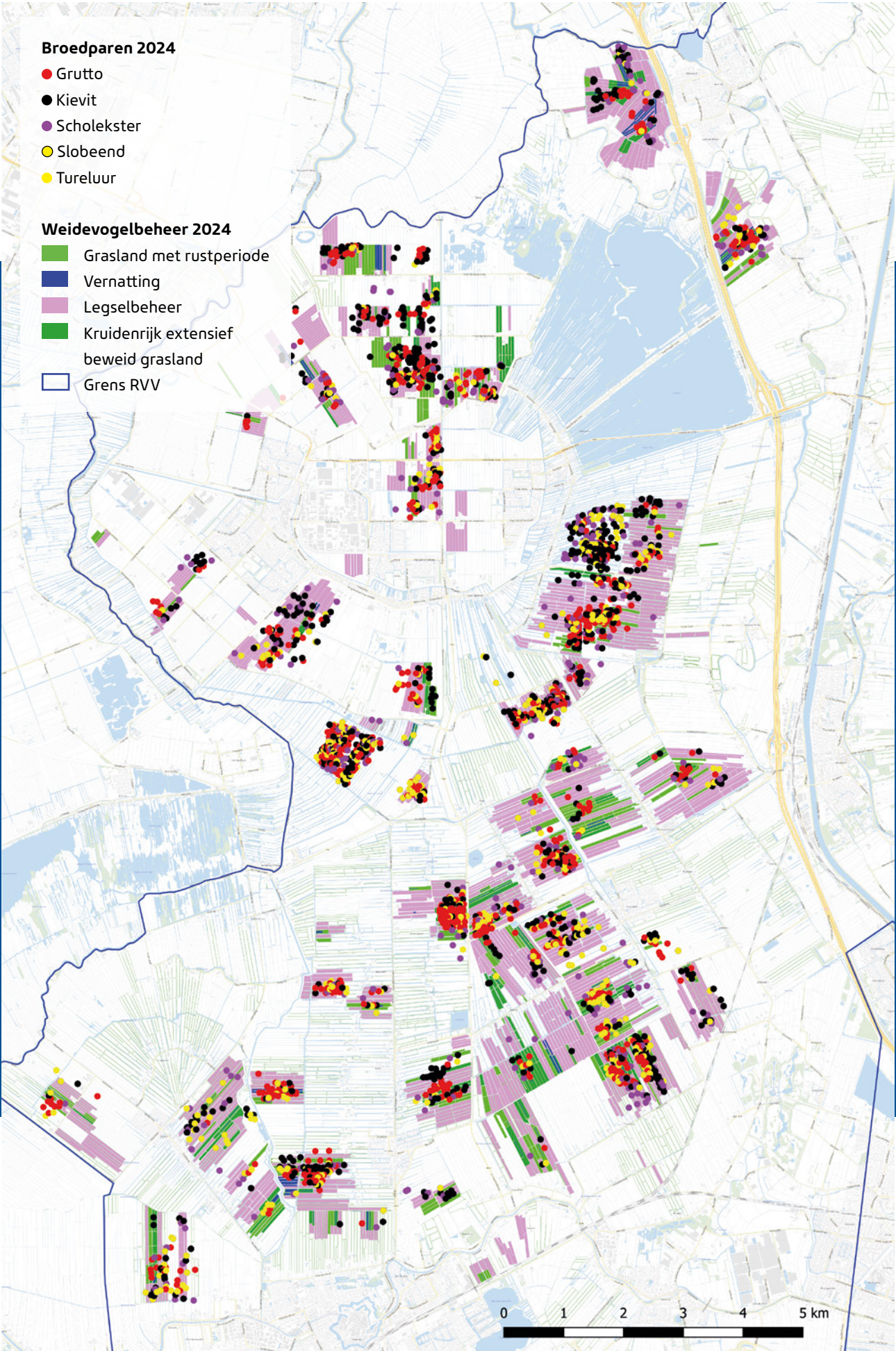
Jaar	2020	2021	2022	2023	2024
Percentage (%)	22	24	25	25,5	27,6

Telresultaten broedparen weidevogels RVV 2019-2024

Tabel: Telresultaten broedparen weidevogels 2019 - 2024

Broedparen	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kievit	439	413	440	500	607	703
Grutto	543	543	547	587	656	735
Tureluur	234	272	277	323	338	313
Scholekster	229	241	272	261	254	325
Slobeend	70	92	109	145	146	115
Krakeend	127	136	169	167	175	270
Kuifeend	54	47	47	61	42	53
Zomertaling	4	10	7	8	4	13
Veldleeuwerik	17	23	23	18	49	17
Graspieper	28	10	37	15	48	11
Gele kwikstaart	1	1	4	6	4	7

Zwarte stern

De zwarte stern komt in Nederland maar in enkele regio's voor, waaronder in ons werkgebied, waar ruim twintig procent van de Nederlandse populatie broedt. Zwarte sterns zijn eigenlijk vogels van ondiep moeras, maar ze gedijen ook goed in veenweidesloten. Ze jagen op insecten, visjes, maar eten ook amfibieën en wormen. Ze broeden normaal op drijvende delen van waterplanten, maar laten zich graag helpen door het uitleggen van broedvlotjes. Ook in 2024 zijn in ons werkgebied weer op veel locaties vlotjes uitgelegd in de sloot. Zwarte sterns zijn koloniebroeders. Meestal leggen we daarom per locatie tien vlotjes uit met een onderlinge afstand van vijf à tien meter.

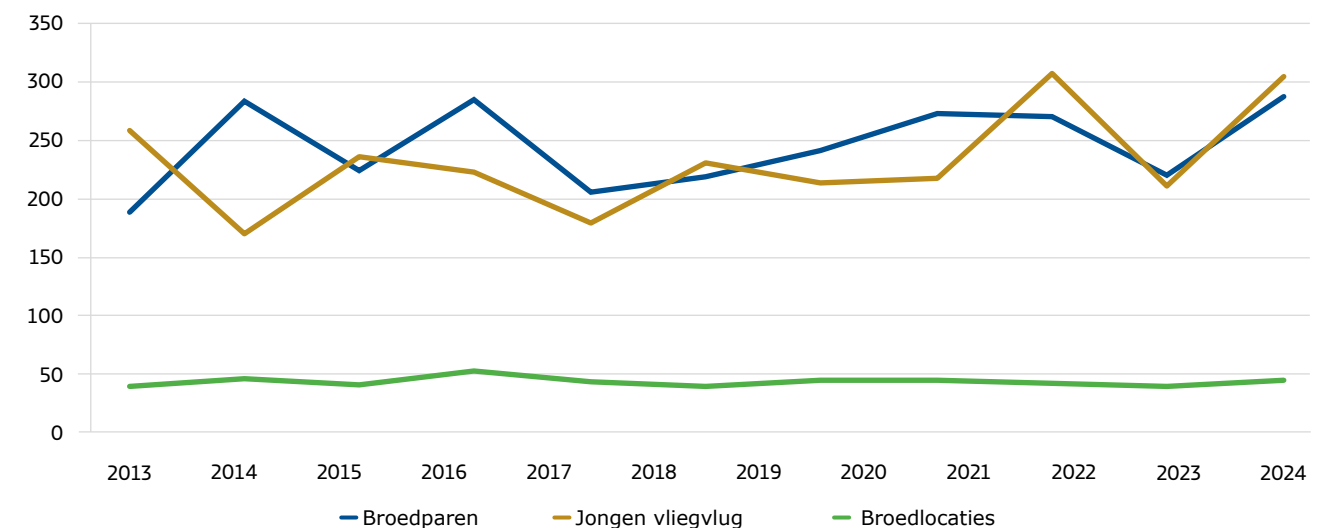
Cijfers in 2024

- 1.105 vlotjes, verspreid over 122 locaties
- 45 bezette locaties
- 288 broedparen
- 84% legseloverleving
- 1,1 vliegvlug jong per broedpaar

Aantal broedparen en broedsucces

In 2024 telden we 288 broedparen in ons werkgebied, een plus van 68 (31%), en daarmee is de dip van 2023 (min 51) weer goedgehaakt. Van de 288 broedparen brachten er 208 jongen groot, totaal 305 kuikens. Met 1,1 pul per broedpaar was het broedsucces opmerkelijk goed, wanneer dit wordt afgezet tegen het weer in mei en juni. De tweede helft van mei was nat en somber en de eerste weken van juni waren koud, maar wel redelijk droog. Dat laatste is voor de overleving van de begin juni uitkomende kuikens waarschijnlijk belangrijker dan koud weer.

Broedsucces zwarte stern

Droge dooradering

Veel kleine landschapselementen liggen op of langs boerenpercelen en zijn al vele jaren mede bepalend voor het landschap. Oorspronkelijk werden de elementen vaak gebruikt voor geriefhout, brandhout of veekering. Tegenwoordig zijn ze van belang als broed-, nest- en voedselgelegenheid voor diverse diersoorten.

ANLb

Het landschap in ons werkgebied bestaat uit grofweg drie soorten:

- De karakteristieke open veenweiden met voornamelijk grasland, gelardeerd met bloeiende slootkanten, knotbomen, hakhoutbosjes en doorsneden door houtkades.
- De droogmakerijen met hun openheid, die gunstig is voor weidevogels.
- De regio rond de Vecht waar de landbouwgronden meer worden afgewisseld met bosjes en houtsingels.

RVV wil de karakteristieke landschapsvormen zoveel mogelijk ondersteunen en behouden. In 2024 zijn op een oppervlak van ruim 25,5 hectare (droge) landschapselementen beheerd bij 179 deelnemers. We hebben actief gestuurd op het tijdig uitvoeren van beheer, met oog voor de kwaliteit van de uitvoering.

Cijfers in 2024

- 179 deelnemers
- 25,55 hectare
- 87 houtwal/houtsingel/elzensingels
- 7.325 (knot)bomen
- 241 (hakhout)bosjes
- 917 hoogstambomen

Project Kleine landschapselementen

In dit project werken we samen met BoerenNatuur Utrecht Oost, Landschap Erfgoed Utrecht en de provincie Utrecht en gemeentes. Het doel van het project is om de natte en droge dooradering te verbeteren door middel van aanleg en herstel van bijvoorbeeld hakhoutbosjes en natuurvriendelijke oevers. Binnen dit provinciale platform delen de partijen ervaringen en kennis. RVV ontvangt subsidie voor het regelen van vergunningen, plantgoed, materiaal en arbeid. Een beplantingsplan wordt gemaakt in overleg met de gemeente en de grondeigenaar. RVV ontzorgt zo de grondeigenaren bij de aanleg en het herstel van deze elementen, in samenwerking met de gemeenten Stichtse Vecht, de Ronde Venen en Woerden. Op deze manier werken we samen aan een verbeterd netwerk van groene en blauwe verbindingen.

Water

Water en bodem zijn belangrijke onderdelen van de agrarische bedrijfsvoering en het is zaak de kwaliteit ervan goed te bewaken. Onze deelnemers zijn steeds meer bezig met het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit en de bodemstructuur. Het ANLb is dan ook verweven met projecten op het gebied van bodem en water, omdat deze belangrijk zijn voor biodiversiteit, waterkwaliteit en landbouw.

ANLb

Binnen het ANLb bieden we diverse pakketten 'duurzaam slootbeheer' aan: botanisch waardevolle weiderand (zie pag nr. 8) baggeren met baggerspuit, ecologisch sloot-schonen, natuurvriendelijke oever en rietzoom.

Met de uitvoering van het duurzaam slootbeheer met behulp van slootplannen wordt een serieuze stap gezet om wortelpakketten in de slootkant te versterken en meer rust in de sloot te bewerkstelligen. In een slootplan wordt op bedrijfsniveau voor meerdere jaren per sloot een planning gemaakt voor de wijze en frequentie van baggeren en ecologisch sloot-schonen. Wat het sloot-schonen betreft wordt sterk gestuurd op het meer laten staan van vegetatie en gespreid (tussen sloten en binnen polders) schonen. Bij baggeren wordt gekeken naar de baggerdikte in een sloot en wordt gestuurd op alleen baggerspuiten wanneer de baggerdikte meer dan 10 - 15 centimeter bedraagt. In het werkgebied van waterschap Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) hebben 23 agrarische bedrijven een slootplan. In het gebied van waterschap Amstel, Gooi en Vecht (AGV) hebben inmiddels 39 bedrijven een slootplan.

Daarmee is in 2024 bij 2/3^e van de deelnemers aan duurzaam waterbeheer een slootplan opgesteld. Dit zal naar verwachting positief uitpakken voor de slootflora en -fauna.

Om uittrapping van de slootkant te voorkomen en daarmee de druk om een sloot 'te schonen' te verkleinen, worden steeds meer mobiele waterbakken ingezet. Tijdens bedrijfs- en veldbezoeken wordt ook duidelijk wat de wijdverbreide opkomst/aanwezigheid van karpers en uitheemse rivierkreeften voor desastreus effect heeft op de sloot, het slootleven en de slootkanten. Veel sloten die voorheen goed gevuld waren met slootkant- en onderwatervegetatie raken grotendeels 'leeg' en troebel.

Cijfers in 2024

- 95 deelnemers met duurzaam slootbeheer (baggerspuiten en/of ecologisch sloot-schonen)
- 594 km sloot die kon worden gebaggerd met de baggerspuit, indien nodig.
- 653 km sloot die aan een of weerszijden ecologisch wordt geschoond, indien nodig.
- 269 ha bloeiende slootkanten (1.346 km lang, twee meter breed)
- 10,36 ha natuurvriendelijk oevers

Watermakelaar

Beide waterschappen in ons werkgebied - AGV en HDSR - streven naar verbetering van de waterkwaliteit. In dat kader subsidiëren zij duurzaam agrarisch waterbeheer. Voorbeelden van maatregelen om te voorkomen dat er mineralen (nitraat en fosfaat) weglekken naar het oppervlaktewater zijn waterdrinkbakken, machines om het erf te vegen, en het opvangen van percolatiewater uit de kuil. Bij het gebruik van waterdrinkbakken worden de oevers minder vertrapt door het vee. Met erfmaatregelen kan worden voorkomen dat er resten van kuilvoer of mest in het oppervlaktewater terecht komen.

Jan Oudshoorn, de watermakelaar van RVV, informeert agrariërs over de subsidieregeling Bodem en Water van beide waterschappen en adviseert hen over te nemen maatregelen. In 2024 is in het gebied van HSDR in het RVV-werkgebied subsidie verstrekt voor enkele erfveegmachines en waterdrinkbakken. Ook in AGV-gebied zijn diverse subsidies verleend.

(S)ken je sloot

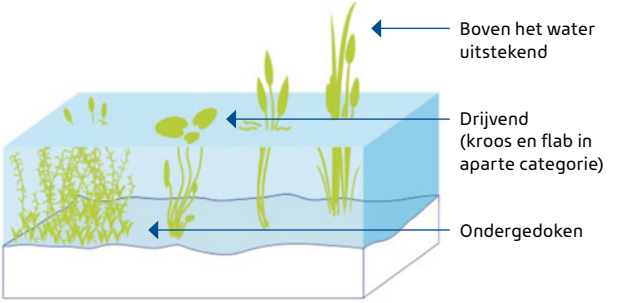
Sinds 2017 ondersteunt waterschap AGV project (S)ken je sloot. Het project heeft als doel om agrariërs te betrekken bij het agrarisch waterbeheer. Daarnaast wil het waterschap het effect van de ANLb-beheerpakketten over een langere tijd in kaart te brengen.

Elk jaar monitoren agrariërs met behulp van een app hun eigen sloten. Daarbij worden diverse kenmerken van de sloot in kaart gebracht, zoals waterdiepte, doorzicht, baggerdikte en bedekkingen van planten in de sloot, welk beheer is uitgevoerd en wanneer.

Gezonde sloten zijn belangrijk voor de waterkwaliteit en het leven in de sloot. Dit begint met de aanwezigheid van oever- en waterplanten. Er zijn drie categorieën waterplanten in een sloot:

- Ondergedoken planten, bijvoorbeeld waterpest
- Drijfbladplanten, bijvoorbeeld gele plomp
- Boven het water uitstekende beplanting, bijvoorbeeld gele lis

Wanneer deze typen planten gevarieerd in een sloot voorkomen, kunnen we spreken van een ecologisch gezonde sloot. Planten hebben diverse functies in een sloot. Ze leveren zuurstof, geven beschutting aan waterdieren en zijn een voedingsbron. Daarnaast hebben planten een filterende werking, aangezien ze voedingsstoffen zoals stikstof en fosfor opnemen uit het water. Het schonen van sloten hoeft daarom juist minder intensief te gebeuren, omdat het verwijderen van alle planten uit een sloot de filterende werking van het water tenietdoet.

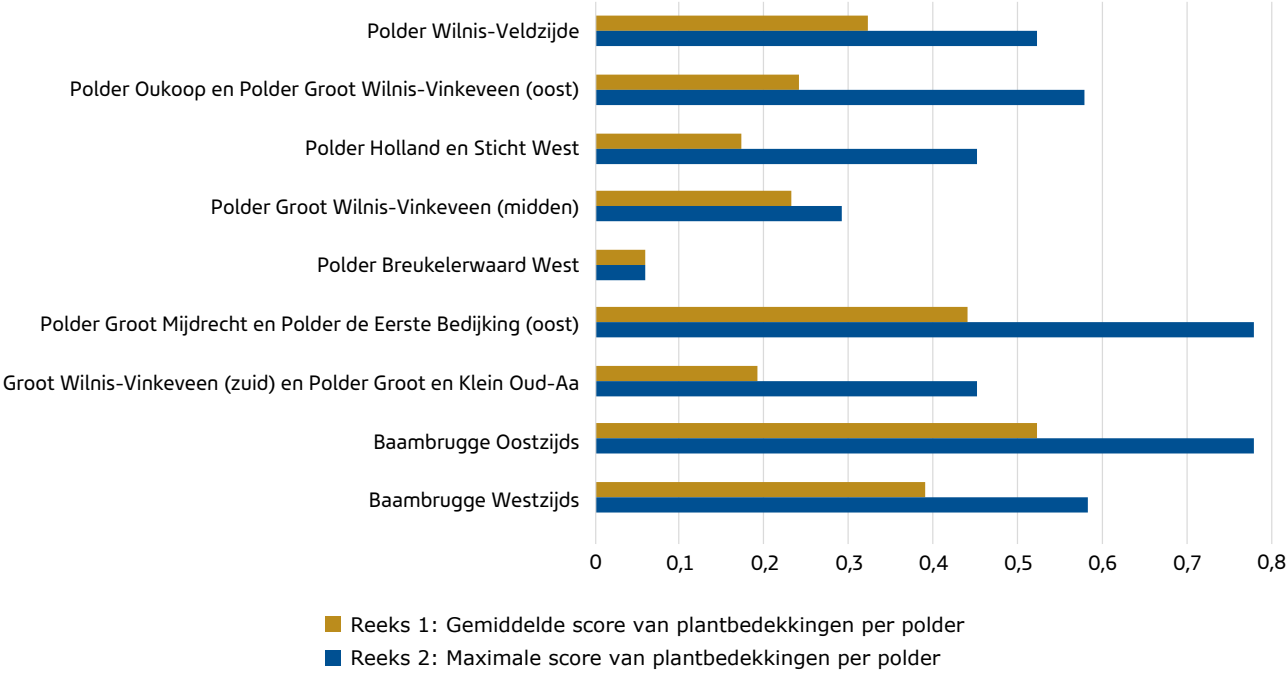
Drie typen planten in een gezonde sloot

In de grafiek hieronder zijn de resultaten van (S)ken je sloot 2024 te zien. De ecologische kwaliteit van de sloot wordt uitgedrukt in 'score van de plantenbedekkingen in de sloot'. Dit kan berekend worden aan de hand van de hoeveelheid ondergedoken, drijvende en uitstekende beplanting die in een sloot voorkomt. De ecologische kwaliteit wordt weergegeven met een getal tussen de 0 en 1, waarbij 0 zeer matig is, en 1 zeer goed.

Er zijn per polder twee staven te zien. Reeks 1 laat de gemiddelde hoeveelheid plantenbedekkingen zien die per polder gemonitord zijn van de deelnemers van (S)ken je sloot.

Reeks 2 toont de maximale hoeveelheid plantenbedekkingen die per polder op een bedrijf zijn gemonitord. Hieruit blijkt dat er per polder grote verschillen kunnen zijn. Dit kan diverse oorzaken hebben. Bijvoorbeeld dat er lokaal veel vraat van rivierkreeften is of dat de beheersactiviteiten van de sloten in een polder veel van elkaar verschillen. Zo kan er ecologisch geschoond worden (met het sparen van het wortelpakket van planten) of er kan intensief beheer plaatsvinden, waarbij elke sloot geschoond wordt en het wortelpakket van de planten niet gespaard wordt. Hierdoor kunnen de planten minder makkelijk weer terugkomen in het daaropvolgende jaar.

Resultaten (S)ken je sloot 2024

Erfzwaluwen

In 2024 jaar was het voorjaar nat en koud. De boeren- en huiszwaluwen kwamen daardoor gemiddeld zo’n drie weken later terug van hun overwinteringsplek dan andere jaren.

Enthousiaste deelnemers hebben ook dit jaar weer de bezette nesten geteld van zowel de boeren- als de huiszwaluwen. De resultaten van deze tellingen staan in onderstaande tabel.

	Boerenzwaluwen	Huiszwaluwen
1e telling (mei)	250	141
2e telling (juni)	228	104

Een aantal deelnemers heeft tijdens de broedperiode van de zwaluwen een modderpoel van klei/leem bijgehouden op hun erf. Een modderpoel aanleggen hoeft niet ingewikkeld te zijn. Bijvoorbeeld door een laag verhard stuk op het erf van klei of leem voorzien en dit gedurende de broedperiode nat houden. De zwaluwen zijn hier erg mee geholpen omdat ze zo stevige nesten kunnen bouwen en/of hun nest kunnen onderhouden tijdens de broedperiode.

- Verdere aandachtspunten voor een modderpoel zijn:
- Op één open plek: vijanden (kat!) moeten zichtbaar zijn
 - Oppervlakte minimaal 1 à 2 m²
 - Diepte ongeveer 5 a 10 cm
 - Minimaal één schuine kant
 - Modder moet (veel) klei/leem bevatten
 - Altijd vochtig houden
 - Liefst binnen 200 meter van broedplaats
 - Eventueel een slootkant schuin afsteken en vochtig houden

Vanuit het collectief is er een vergoeding beschikbaar om een modderpoel aan te leggen.

Natuurcollectief

Eigenaren die hun grond hebben omgezet van landbouw naar natuur kunnen in aanmerking komen voor een jaarlijkse beheervergoeding uit het zogenaamde SNL (Subsidiestelsel Natuur en Landschap). Bij oppervlakttes minder dan 75 hectare kan deze vergoeding alleen aangevraagd worden via een natuurcollectief. BoerenNatuur Rijn, Vecht & Venen (RVV) is sinds 2018 gecertificeerd als natuurcollectief. RVV doet namens de deelnemers de subsidieaanvraag bij de provincie en betaalt de deelnemers vervolgens uit. RVV begeleidt en adviseert de deelnemers bij het beheer. Het beheer is gericht op behoud en versterking van het bepaalde natuurtipe. Het advies is maatwerk.

Er zijn 24 eigenaren bij ons aangesloten met in totaal 227 hectare natuurgrond. Het gaat voornamelijk om 80 hectare Vochtig weidevogelgrasland, 50 hectare Kruiden- en fauna-rijk grasland en 23 hectare Nat schraalland, met een totaal-budget van € 153.000.

RVV draagt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beheer van de natuurgrond die onze leden bij ons hebben ondergebracht. Samen met de beheerder maken we een beheerplan en een werkplan. Jaarlijks lopen we aan het eind van het jaar ook na hoe het beheer is verlopen.

In 2024 is gestart met de monitoring van deze percelen. De veldmedewerkers van RVV hebben een scholingsdag gevolgd om de specifieke plantensoorten te leren herkennen en de kneepjes van het monitoren te leren. Vervolgens gaan zij de plantensoorten van de percelen eens per vijf jaar in beeld brengen.

De jaarlijkse ledenavond van het Natuurcollectief stond ook in het teken van monitoring. Met de deelnemers is een rondje gemaakt rond het Armeland van Ruwiel, waar de meeste relevante te herkennen plantensoorten te vinden waren. Om de soorten ook daarna nog te herkennen, is door RVV een boekje gemaakt voor de deelnemers waarin de belangrijkste plantensoorten zijn beschreven.

Klimaatslim boeren op veen

Project Klimaatslim boeren op veen is in 2024 afgerond met een feestelijk symposium.

Dit samenwerkingsinitiatief van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, BoerenNatuur Rijn, Vecht & Venen en Vereniging Agrarisch Natuur en Landschapsbeheer Rijn & Gouwe Wiericke, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, LTO Noord, provincie Zuid-Holland en provincie Utrecht gaf invulling aan de klimaatdoelen voor ‘landbouw en landgebruik’. De focus lag op maatregelen om de CO₂-uitstoot/bodemdaling te beperken, gevolgd door maatregelen op het gebied van biodiversiteit en waterkwaliteit, onder het motto ‘al doende leren’. Het Ministerie van LNVN droeg bij aan de financiering, naast HDSR, deelnemende boeren en andere partijen.

In maart vond er een symposium plaats waar terug werd gekeken op vijf jaar Klimaatslim boeren op veen. Van pilot-project naar polderbeweging. In 13 polders in het Groene Hart zijn polderprocessen uitgevoerd of opgestart. Circa 1.100 hectare waterinfiltratiesysteem is aangelegd, met een (vermoedelijke) CO₂-emissiereductie van 18 tot 23 procent. Daarnaast zijn verkenningen uitgevoerd voor bijna 8.000 hectare.

Er is veel kennis opgedaan en uitgewisseld met andere collectieven, waterschappen en overheden. Daarnaast zijn vraagstukken geagendeerd, zoals de zoetwatervraag, klimaatadaptatie en governance. Boeren zijn studiegroepen rondom weidevogels en duurzaamheidsmaatregelen gestart en hebben de combinatie met ANLb uitgewerkt. Aandacht voor de WIS-beheerfase is geagendeerd, net als doorontwikkeling van de techniek van WIS (waterinfiltratiesysteem). Daarnaast is vanuit Klimaatslim boeren op veen bijgedragen aan het opstarten van wetenschappelijke onderzoeken rondom broeikasgassen. Zo wordt er gemeten op diverse plots en dat levert weer input voor een betere voorspellingsmethode voor bodemdaling en CO₂-broeikasgasemissie (SOMERS). Ook is de Universiteit Utrecht een onderzoek gestart naar de impact van vernatting op de biodiversiteit met opstellingen in een laboratorium en veldproeven, en naar de impact van vernatting op de bodembiodiversiteit. Daarnaast hebben de waterschappen met diverse monitoringsprogramma's een schat aan ervaring opgedaan over de impact van bodemdalingremmende maatregelen zoals WIS en alternatieven op het waterbeheer.

In 2024 is er een vervolgproject op Klimaatslim boeren op veen voorbereid: Polderaanpak Groene Hart.

Polderaanpak Groene Hart wil de samenwerking die in de polder ontstaan is door Klimaatslim boeren op veen op een bredere manier voortzetten. Ook de overige doelen en opgaven van de Provinciale Programma's Landelijk Gebied moeten bij dit nieuwe project aan de orde komen. Hierbij gaat het om reductie van broeikasgassen en bodemdaling en om versterking van de groenblauwe dooradering (GBDA), waterkwaliteit en biodiversiteit. Ook willen de partners bouwen aan perspectief voor agrariërs, doorontwikkeling van ANLb én aan een toekomstbestendig watersysteem in het veenweidegebied van het Groene Hart. Andere opgaven, zoals verduurzaming van de landbouw, maar ook energie en recreatie worden gezien als meekoppelkansen.

Klimaatslim boeren in het veld

In het veld van RVV is in een aantal polders gewerkt aan bodemdaling, reductie van CO₂-emissie en biodiversiteit.

De Tol

Op de planning stond in totaal 230 hectare aanleg WIS in polder De Tol. Het natte najaar van 2023 en voorjaar van 2024 zorgden ervoor dat de aanleg van WIS stagneerde. Daardoor kwam deze in polder De Tol (Kortrijk-Portengen) niet veel verder in 2024. Ook speelde een gebrek aan drainagemateriaal ons parten. De resterende circa 50 hectare zullen naar verwachting in 2025 worden opgeleverd.

Het project Klimaatslim Boeren in Kortrijk en Portengen konden wij uitvoeren dankzij financiële steun van het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: ELFPO en de provincie Utrecht.

PROVINCIE UTRECHT

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

Oud-Kamerik

Voor polder Oud-Kamerik is een subsidieaanvraag ingediend bij de provincie Utrecht, namens tien agrariërs, voor de aanleg van 181 hectare actieve WIS (met drukpompen). De aanvraag is goedgekeurd, zodat we in de loop van 2025 kunnen starten met de aanleg.

Waardassackerpolder en Botshol

De subsidieaanvraag voor de aanleg van WIS in de polders Waardassacker, Botshol en Nellestein is goedgekeurd. Het gaat om 178 hectare. Er is een aannemer geselecteerd. In 2025 kan de aanleg starten.

Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw

In het Utrechts Programma Landelijk Gebied worden maatregelen aangekondigd om de transitie van de landbouw te ondersteunen. Deze maatregelen moeten bijdragen aan een vergaande verduurzaming van de landbouw in Utrecht. Een belangrijk spoor in de voorgestelde aanpak is doelsturing gebaseerd op zogeheten Kritische Prestatie Indicatoren (KPI's). Deze KPI-systematiek is vertaald in de Utrechtse Monitor Duurzame Landbouw (UMDL).

Met het project Utrechtse Melkveehouders Boeren Beter, dat in 2024 is gestart, zet de provincie een aantal van deze KPI's in. Hiermee worden de deelnemers aan het project gestimuleerd om stappen te zetten richting natuurinclusief werken door doelsturing en kennisdeling.

In het werkgebied van RVV hebben 48 deelnemers zich aangemeld, op een totaal van 143 in de hele provincie. De deelnemers brengen hun KPI's in beeld met de KringloopWijzer en daarnaast brengen de collectieven de zogenaamde 'groene' KPI's in beeld uit het ANLb of met zogenaamde BBM-pakketten. (BBM=Beheerpakketten Biodiversiteit Melkveehouderij).

De deelnemers formuleren een aantal maatregelen die ze van plan zijn te nemen om hun scores te verbeteren, ze wonen studieclubbijeenkomsten bij en er worden kennisbijeenkomsten voor ze georganiseerd.

Het project duurt vier jaar, met als doel te streven naar een meer natuurinclusieve kringlooplandbouw. Aan het eind van ieder jaar ontvangt de deelnemer een vergoeding voor de behaalde scores.

Agrarisch Natuurlijk

Agrarisch Natuurlijk - meer groen loont is een samenwerkingsproject van ZuivelNL en BoerenNatuur, gefinancierd door het ministerie van LNV. Doel van dit project is het leggen van een basis voor het belonen van agrarisch natuur- en landschapsbeheer in de keten. Boeren die meedoen met Agrarisch Natuurlijk sluiten met een agrarisch collectief een contract af voor bepaalde Beheer(pakketten) Biodiversiteit Melkveehouderij (BBM). Hieruit wordt een KPI-score voor 'Natuur en Landschap' en 'Kruidenrijk grasland' berekend. Deze KPI's zijn onderdeel van een set van KPI's, die in de toekomst een toevoeging aan het verdienmodel van de boer kunnen zijn.

In 2024 zijn alle collectieven gestart met het werven van deelnemers, het voeren van keukentafelgesprekken en het vastleggen van BBM-pakketten.

In het werkgebied van RVV hebben 38 geïnteresseerde agrariërs zich aangemeld voor een verkennend gesprek over hun bedrijf en over wat zij (ongemerkt) al doen voor het verbeteren van de biodiversiteit. Voor hen die mee willen doen hebben we BBM-pakketten ingetekend. Via mijnboerennatuur.nl kunnen de deelnemers zelf hun KPI's inzien.

Anders dan bij het ANLb leveren de BBM-pakketten niet direct een beloning op. Het afsluiten van deze pakketten wordt daarentegen niet beperkt door de aangewezen gebieden waarbinnen ANLb-pakketten afgesloten mogen worden.

PoldergeWIJS

Vanaf 2022 organiseerde RVV samen met waterschap AGV in Utrecht twee studiegroepen die met het thema water aan de slag gingen. Project PoldergeWIJS vond plaats in polder Oukoop en in Groot & Klein Oud Aa en Demmerik. Ook waren er drie studiegroepen in Noord-Holland, waar onze collega's van collectief Noord-Holland Zuid de studiegroepen begeleidden.

Waterkwaliteit, biodiversiteit en andere watergerelateerde zaken en de problemen of kansen voor het boerenbedrijf werden besproken.

Thema's waren: Bloeiende Boerensloot, goed slootbeheer, slootplannen, erfafspoeling, kreeften, bodem en bemesting NV-gebieden en fosfaat in het water. De aanpak was middels bijeenkomsten, sprekers en veldbijeenkomsten, en we eindigden met de film Nederland onder water.

In een periode van drie jaar hebben we met de boeren een aantal modules doorlopen.

Dit project heeft een vervolg gekregen in de vorm van Ecologische systeemaanpak van rivierkreeften. Dit doet RVV samen met waterschap AGV. Samen met agrariërs onderzoeken we hoe met aanpassing van beheer en onderhoud en het creëren van betere randvoorwaarden in de sloot de ecologische slootwaterkwaliteit verbeterd kan worden. In de proef gaan agrariërs met beheer en onderhoud zelf aan de slag om de ecologie in hun sloten te verbeteren. In de helft van de sloten worden kreeften afgevangen. Zo kan worden gekeken of met kreeftenluwe sloten betere resultaten op beheer en onderhoud gehaald worden. Met andere woorden, we willen onderzoeken hoe groot de invloed van rivierkreeften is op de vegetatie langs en in de sloot.

Organisatie

Het bestuur van RVV houdt toezicht op de uitvoering van het ANLb en de diverse projecten. Het bestuur stuurt op afstand. Het houdt de ontwikkelingen in het landelijk gebied in de gaten en houdt contact met diverse organisaties en partijen in het werkveld.

Het bestuur bestond in 2024 uit de volgende personen: Henk Jan Soede (voorzitter), Dick Gijsbert van der Horst (vicevoorzitter), Peter Ruitenburg (penningmeester) en de bestuursleden Koen Spruit, Arie van Zutphen en Joost Lūken. Mijke van der Laan, die een jaar als aspirant-lid meegedraaid heeft, is op de Algemene Ledenvergadering van 13 november officieel toegetreden tot het bestuur.

De boer is de spil waar alles om draait. De werkorganisatie van RVV ondersteunt hen. Stille krachten op de achtergrond die veel werk verzetten en zichtbare mensen in het veld. Deelnemers, bestuur, werkorganisatie en vrijwilligers trekken samen op naar een duurzame natuurinclusieve landbouw.

In 2024 vierde RVV het 10-jarig bestaan. Al tien jaar zijn we een collectief van boeren en burgers, dat gezamenlijk uitvoering geeft aan het stelsel voor Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) en diverse projecten. Met aandacht voor een gezonde bodem, schoon water, het klimaat, biodiversiteit, weidevogels en ons karakteristieke landschap waar we trots op zijn.

Colofon

Samenstelling: René Faber, Jetske de Jong, Leen Heemskerk, Carolien Kooiman en José van Miltenburg
Eindredactie: Marian Kruijning
Vormgeving: Studio Campo | Woerden
Foto's: René Faber, Leen Heemskerk, Jetske de Jong, Carolien Kooiman, José van Miltenburg, Anton Nap, Aart Reitsma, Wenche Asyee en Bernard Bedeker
Oplage: 150 stuks
Contact: www.rijnvechtenvenen.nl
kantoor@rijnvechtenvenen.nl

